

TEZĂUR LITURGIC
21 IANUARIE
SF.IUSTIN POPOVICI

VIATA
SF.CUVIOS
MAXIM
MĂRTURISITORUL

BELGRAD, 1972

Архимандрит ЈУСТИН Поповић

ЖИТИЈА СВЕТИХ

21. ЈАНУАР

**ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
МАКСИМА ИСПОВЕДНИКА и МУЧЕНИКА**

Велики и по имену и по животу, Максим преподобни би рођен у Цариграду од родитеља високородних и православних[1]. Школовао се много; проучио је сву философију и богословље; и постао муж премудар и славан, и на царском двору поштован. Видећи његову образованост и честит живот, цар Ираклије[2] га постави, иако Максим није хтео, за првог саветника свог Царског Сената. И беше веома омиљен и угледан у Сенату, и целом престоном граду од велике користи.

Но дубока природа Максимова и његова велика љубав према Господу Христу као и његово неслагање са неким стварима на двору, о чему ће још бити речи, учинише да он после не много година напусти овај свој високи положај царског секретара и отиде у манастир да се тамо у тишини потпуно посвети Богу. Најпре ступи у манастир Филипик у Хрисопољу[3]. У том манастиру он не остаде дуго због најезде

персијске војске, која у то време стиже до Халкидона, него ускоро пређе у манастир св. великомученика Георгија у месту Кизику у Хелеспонту. Овај манастир се налажаше под надзором епископа кизичког Јована, човека веома благочестивог и образованог, који постаде св. Максиму духовни отац и учитељ у богословљу. Али касније, преподобни Максим је превазишао свога учитеља у духовној мудрости и врлини, што се види из књига које је преподобни Максим упутио овом епископу Јовану. У овом манастиру свети Максим живљаше у великим телесним и духовним подвизима дуже година све док 626. године, при нападу Персијанаца и Авара на Цариград и околину, он би принуђен, као и сва братија у манастиру, да напусти манастир. Заједно са својим послушником Анастасијем, који га од тада праћаше нераздвојно до саме смрти, он крену најпре у Јеладу, затим оде на острво Крит, где је имао препирања о вери са неким епископима монофизитским, такозваним северијанима.

У то време беше распрострањена јерес монофизитска, која се ишчаури из јереси Евтихијеве, и која је булазнила да у Господу Христу постоји само једна природа. Насупрот православном исповедању, које верује и тврди

да у Господу нашем, оваплоћеном Богу, постоје две природе, божанска коју има од вечности, и човечанска коју је узео од Свете Богородице када је постао човек. Ове две природе у једном су лицу Христовом, јер се Христос Бог не дели на два лица, него се распознаје у двома природама несливено. Из ове монофизитске јереси појави се у ово време светог Максима нова јерес, јерес моноенергетска и монотелитска[4], која учи да у Христу Господу постоји само једно дејство, једна енергија, и само једна воља и једно хтење. Православно пак веровање и учење у овој ствари јесте ово: Богочовек Исус Христос, као што има две природе тако те две природе имају и два дејства и две воље. Заштитници и распрострањивачи ове јереси беху најпре цариградски патријарх Сергије[5], патријарх александријски Кир[6], и сам цар Ираклије, кога они заведоше у ту јерес. Кроз ту јерес они и цар су желели да угоде јеретицима монофизитима и да се на основу ње сједине православни и монофизити. С тим циљем и би постављен Кир за патријарха александријског, да би као следбеник те јереси лакше склопио лукави споразум у вери са монофизитима, којих је у Александрији било највише и где им је био центар. Овом и оваквом политиканству у вери и издајству православне вере успротиве се

одлучно свети Максим и Софроније, потоњи патријарх јерусалимски[7].

Са светим Софронијем, тада још монахом, срео се преподобни Максим у Картагени, где је стигао са острва Кипра, и настанио се у једном манастиру избеглих монаха испред арапске најезде. У том манастиру беше игуман исти свети Софроније, који беше родом из Палестине, и који беше већ отпочео борбу против моноенергетске и монотелитске јереси, коју особито спровођаше патријарх Кир у Александрији. Софроније је још као јеромонах лично дошао да моли Кира александријског и Сергија цариградског да одустану од своје јереси, која их одвајаше од православне вере Светих Отаца. Но они га не послушаше. Штавише патријарх Сергије придоби за ову јерес и папу Римског Хонорија[8]. Када пак ускоро, 634. године, Софроније би изабран за патријарха Јерусалимског он сазва тамо сабор који осуди ову јерес и у писму, које он разасла свим патријарсима, изложи православно светоотачко учење. У Картагени пак борбу против монотелитства вођаше свети Максим са својим ученицима. Он потстрекаваше и картагенске епископе на борбу против ове јереси и писаху на све стране православнима, побијајући јеретичку лаж и излажући

православно учење. Чувши за такво Максимово противљење јереси, патријарх Сергије покушаваше да га придобије за своју јерес и своју јеретичку политику, но у томе није успео, те се окрену против светог Максима. У то време умре и свети Софроније у Јерусалиму, те преподобни Максим остаде, такорећи, једини борац против монотелитства, јереси коју је царска власт поштопото хтела да спроведе и наметне свима. Патријарх Сергије је био наговорио цара Ираклија да напише и изда исповедање њихове криве вере, пуно јереси монотелитске. Цар написа то исповедање и назва га Ектесис, тојест Изложење[9]. И нареди да сви морају тако веровати. Од тога настаде велика пометња у Цркви Христовој. А ава Максим, гледајући како пометња потреса Цркву не само у Цариграду, него и по целом Истоку, и како се јеретици умножавају и учвршћују, а Православље опада и колеба се у олуји гоњења, туговаше душом, уздисаше и много плакаше.

У то време умре јеретик патријарх Сергије и на његово место дође Пир, такође присталица монотелитске јереси[10]. Он сазва сабор да потврди царско монотелитско Изложење вере (Ектесис) и онда га посла свима на потпис. На Истоку то Изложење потписа Кир александријски, но на Западу папа Северин[11]

одбаци царев Ектесис, а његов наследник папа Јован IV[12] предаде царев Ектесис саборској анатеми. Цар Ираклије, који беше већ при крају живота, видећи да многи архијереји и богомудри оци одбацују и не примају његово Изложење, па га чак и анатеми предају, осети се веома постиђен, и разасла на све стране своју посланицу у којој је јављао да Изложење није његово вероисповедање него бившег патријарха Сергија, који га је сам написао, а њега приволео да потпише.

Пошто цар Ираклије умре, на престо дође његов син Константин[13]. Али он царова само четири месеца и умре, тајно отрован од своје маћехе. После њега маћеха његова Мартина успе помоћу патријарха[14] да на престо доведе свог сина Ираклиона. Али после шестомесечног царовања Ираклионовог устаде против њега цео Сенат, ухватише га и отсекоше му нос, као и његовој мајци Мартини, па обоје осрамоћене послаше на заточење. Онда изабраше за цара сина Константинова, а унука Ираклијева, Констанса, који потом доби сина Константина, прозваног Погонат[15]. А када се зацари Констанс, тадашњи патријарх цариградски Пир, једномишљеник Мартине, за кога се у народу држало да је заједно са њом отровао Ираклијевог сина Константина, оца новоизабраног цара

Костанса, уплаши се силно, па се одрече патријаршијског положаја, и добровољно оде у изгнанство у Африку. После њега на цариградски патријаршијски престо дође Павле[16] такође јеретик монотелит. Том се јереси зарази и цар, и постаде њен велики поборник и распрострањитељ.

Док се преподобни Максим бавио у Африци, стиже тамо патријарх цариградски Пир, пошто напусти престо. И стаде обилазити градове заводећи правоверне у своје зловерје. И много би штете нанео тамо Цркви Христовој, да није имао одлучног противника у лицу преподобног Максима. Они су се по читаве сате препирали око вере. И појави се потреба да се у Картагени састане сабор афричких епископа, да чују њихов спор. А то је желео и Григорије, патриције те покрајине[17]. Сабор се састаде, и отпоче спор о вери између Пира и Максима. И богомудри Максим победи Пира, позивајући се на Свето Писмо и на догмате светих отаца: и доказа да у Христу Богу постоје две природе и две воље, два хтења и два деловања, али у једном недељивом лицу[18]. Побеђен, Пир се преклони Православнима и би примљен од Цркве с љубављу и чашћу, и у својству патријарха. Тада Пир састави и књижицу православног вероисповедања, и отпутова у Рим

код папе Теодора, наследника Јованова. И прими га папа чесно, као православног патријарха цариградског. Чу се то у Цариграду, да је Пир пришао православнима, и силна пакост обузе јеретичко збориште. И пустише лажан глас у народ, како су тобож афрички епископи и папа приморали Пира, иако он није хтео да приђе њима. Тај глас допре и до самог цара. Цар одмах посла у Италију једног достојанственика, по имену Олимпија, јеретика, да Пира поново обрати у монотелитско вероисповедање. Стигавши у Италију, Олимпије оде у град Равену. Ту дозва к себи Пира из Рима, и поврати га опет у монотелитску јерес. А Пир, као пас повративши се на своју бљувотину, заслужи да са једномишљеницима својим буде предан анатеми од стране светих отаца, што касније и би.

У то време цариградски патријарх Павле, јеретик, наговори цара Констанса, те написа (као што раније и дед његов Ираклије написа Изложење) исповедање своје вере, препуно јереси, назвавши га Типос, што значи Узор, Образац, и разасла га на све стране, са наређењем да се тако има веровати и да се не сме даље о томе расправљати[19]. Стиже Типос и до Рима, када папа Теодор већ беше на самрти. Пошто он умре, папом постаде блажени Мартин

649 године. Цар изрази жељу да нови папа усвоји његов Типос о вери. Али он то одби, говорећи: Када би и цео свет хтео примити то ново учење, које је супротно Православљу, ја га примити нећу, нити ћу отступити од еванђелског и апостолског учења и од предања светих Отаца, па макар и смрт поднео. - А свети Максим, чувени богослов, беше тада у Риму[20] и саветова папи, блаженом Мартину, да сазове помесни сабор, и да цареву вероисповедање, звано Типос, саборски прокуне као јеретичко и Цркви Христовој противно. Тако и би. Папа сазва сабор својих епископа, њих сто пет; међу њима беше и ава Максим, који беше главна богословска снага тога сабора. Он и написа богословско исповедање тог сабора. Сабор[21] предаде анатеми заблуду Кирову, Сергијеву, Пирову и Павлову, као и цареву јеретичко вероисповедање Типос. И посла папа свима вернима у свету посланицу, утврђујући их у Православљу, а осуђујући јеретичку заблуду и наређујући да је се ревносно чувају.

Чувши за то, цар се разљути и разјари страшно. И посла у Италију свога намесника Теодора Калиопу, наредивши му да папу Мартина ухвати, и оптужи како он кобајаги шурује са Сараценима, подговарајући их да устану против грчкоримског нарства и зарате са

његовим царем; и како тобож не држи веру предану од Отаца, па чак и Пречисту Богомајку хули. - Дошавши у Рим јуна 653. г. царев намесник диже те оптужбе против папе пред свима. А блажени папа Мартин, потпуно невин у свему због чега се оптужује, брањаше се од злонамерних клевета, и говораше: Са Сараценима никада никакве договоре имао нисам, сем што сам преко њих слао милостињу православној браћи који су живели у беди и сиротињи. А Пречисту Богомајку, ако ко не поштује, и не исповеда, и не клања Јој се, - нека буде проклет и овог и оног света! Свету пак веру, предану од светих Апостола и од светих Отаца, нисмо ми који не држимо, него они који супротно нама мисле. - Али намесник царев не узе у обзир одбрану папину, него тврђаше да је папа крив за све, па додаде напослетку да је, тобож, и на папски престо дошао незаконито. И једне ноћи, да нико не зна војници дођоше и одведоше папу, и намесник га одасла цару у Цариград. Затим би послат у Херсон на заточење, где и сконча.[22]

На неколико дана пре но што папа би одведен, по царевом наређењу би у Риму ухваћен преподобни Максим са својим учеником Анастасијем, и окован одведен у Цариград. Јер цар је знао по чијем савету и настојању би

сазван онај сабор што изрече проклетство на једновољнике и његово вероисповедање Типос. Када морем стигоше у Цариград[23], изађоше пред преподобног Максима неки људи које цар беше послао. Сам изглед њихов одавао је њихову свирепост. Они безочно дохватише преподобног, па га онако окованог, босог и без одеа, стадоше вући по улицама. А за њим иђаше његов ученик уздишући. И довукавши преподобног до једне мрачне тамнице, затворише га ту самог. Ни ученику не допустише да буде с њим, већ и њега одвојено затворише.

После неког времена одведоше преподобног на испитивање у цареву палату, где је већ био на окупу цео Сенат, само без цара. Када преподобни изиђе пред њих, сви га погледаше мрско, пуни јарости и гњева. И наложише једноме од достојанственика, ризничару, да га испитује. Овај ризничар беше красноречив, и вешт да поставља лукава питања и да правду претвара у неправду, и да истину извитопери боље него ико. И какво зло и безочност не пројави овај иследник при ислеђењу! Какве све претње и увреде не нанесе светитељу! Не постиде се ни чесне старости његове (јер блаженоме беше тада преко седамдесет година); не побоја се ни благодати која је зрачила из лица светитељева; не поштеди ни кротку, благу, смелу

и љубавну нарав његову, ни свети чин његов. Иследник изношаше против невиног праведника најнеправедније оптужбе, које не доликују иоле правичном и здравом разуму. Кроз његову прелукаву красноречивост пробијала је вештина, дрскост и препреденост, а исто тако бестидност и безумље. Против кротких и благоразумних речи праведнога мужа он није могао изнети ништа стварно и истинито, него је на красноречив начин говорио све саме бесмислице и бестидности. И очигледно био побеђен. Какве су лажне и неосноване оптужбе изношене тада против светог Максима, и какве су лажи хтели да протуре као истину, показује ученик преподобнога Максима, други Анастасије, описујући све то подробно. Ми ћемо од тога изнети овде нешто мало.

Чим свети Максим претстаде Сенату, одмах га безакони човек онај, сенатор - ризничар, стаде незлобивог најсуровијим речима изазивати, и претњама плашити, називајући га безакоником, издајцом отаџбине, и непријатељем царевим, и приписујући му све што је најодвратније и најгоре. А светитељ га упита, због какве кривице он говори против њега такве ствари, и за какво га то издајство оптужује. А он, подмукли клеветник, приведе сведоке који очигледно лагаху и будалаштине

изношаху против преподобног, како је он, тобож, као пријатељ и наклоњен варварима - Сараценима, предао им велике градове и покрајине грчкоримског царства: Александрију, Пентапољ и Египат. А светитељ доказа да је то лаж, достојна смеха, и рече: Шта ће мени монаху заузимање градова, и какве везе ја хришћанин имам са Сараценима? Зар ја не желим више добра хришћанским градовима?

Тада безумни клеветник прибеже другим лажима, и, као бунцајући у сну, поче се дерати и сипати клевете како је, кобајаги, блажени Максим грдио цара источног а величао царева западне. Па изведе и лажне сведоке. А преподобни, уздахнувши дубоко, рече: Благодарим Бога мог, што сам дат у руке ваше, те ме тако неправедно оптужујете, да бих се на тај начин очистио од вољних грехова мојих и од порока живота мог. Али, ево, одговорићу кратко на ваше клевете: Питам вас најпре, да ли од мене лично чувате то што кажете да сам грдио цара, или вам је неко други причао? А они одговорише да су им то причали други, који су то из његових уста чули. Но кад светитељ затражи да доведу те људе да се суочи са њима, они изјавише да су ти људи већ помрли. Тада их светитељ упита: Када изјављујете да су помрли ти људи који су из мојих уста чули како грдим

цара, зашто ме не изведосте на суд док они беху у животу? Да сте то урадили, уштедели бисте себи многе напоре, а и ја бих за доказану кривицу искусио казну. Но очигледно је да није истина то због чега ме клеветате; и они који ме на суд изведоше, сигурно немају пред очима својим Бога који испитује срца људска. Не видео лица Господа мог, нити се хришћанином звао, ако сам икада помислио, или пред ким говорио, или од кога чуо те лажи које против мене измишљате.

Затим приведоше лажног сведока, неког Григорија. Он исприча како је у Риму чуо где ученик Максимов Анастасије цара назива "попом" - чему се тај Анастасије научио од учитеља свог Максима. А свети Максим смело разголити ову лаж и клевету, изјављујући: Када Григорије беше у Риму, разговарао је с нама о једновољију, и желео да ми усвојимо догмат о томе како је изложен у Типосу. Ми то одбисмо, држећи се онога што је корисно по душе наше. А то што ви сада говорите, то ми није познато, јер ни ја, ни ученик мој, никада тако нешто говорили нисмо, Бог је сведок. Али знам, да том приликом рекох, не ученику мом, већ самом Григорију ово: Догмате вере треба да испитују и да о њима доносе одлуке свештенослужитељи а не цареви, јер је свештенослужитељима

поверено да и цареve помазују, и руке на њих стављају, и Хлеб Небески приносе, и олтару претстоје; њима је дато да врше и све остале Божанске и узвишене Тајне. - То рекох тада, и сада говорим. И сам Григорнје неће одрећи да се сећа тих речи мојих. Одрекне ли то, он ће се одрећи себе сама. Због овога нека ме сваки или осуди, или оправда.

Тужиоци, који су сву наду своју били положили на лажи, не знајући шта да раде, изведоше праведнога Максима напоље, а уведоше његовог ученика Анастасија. Претећи му страшно и свирепо, они га наговараху да рекне нешто против свог учитеља, и примораваху га да изјави како је учитељ његов мучио у Риму Пира док су се препирали о вери. А Анастасије, мушки се држећи, изјави: Учитељ мој, не само није никакво зло учинио Пирu, него га је и веома поштовао. - Када то Анастасије изјави, они га стадоше песницама тући по врату, по лицу, по глави, желећи на тај начин да неправдом победе. И онда га опет послаше натраг у тамницу. А светог Максима поново уведоше. И покушаше да другом клеветом победе непобедивог. А клевета беше ова: он је, тобож, следбеник Оригенових догмата, и у свему сагласан са њим. - Светитељ одмах лако оповрже ову безочну клевету, показујући да је

Ориген одлучен од Христа и од удела хришћана, а ко следује њему и његовим баснама, томе ће Бог судити. Тада га опет испитиваху о Пиру, и због чега се он отпади од цариградског патријарха, не желећи да има општење са њим. И још му многа друга питања поставише. Онда покренуше питање о царском Типосу, којег се светитељ гадио. И стадоше говорити како овај Типос треба да се држи у великом поштовању, као велики и непроменљиви догмат вере. А кад светитељ то оповрже, они га обасуше силним грдњама. И видећи да су побеђени од преподобног Максима, и у своје мреже ухваћени, распустише Сенат .

После тога отидоше цару, и поднеше му извештај о несавладљивом јунаштву овога аве. И говораху: Максим је непобедив у препиркама, и нико га не може придобити за нашег једномишљеника, макар га и на муке ставили. - И преподобни би поново бачен у тамницу. А после кратког времена дођоше код њега други, мислећи да ће га честим расправљањима и претњама уплашити, те тако и на своју веру склонити. Они му рекоше да их је патријарх послао, и стадоше питати светитеља: Којој цркви припадаш: византијској или римској, антиохијској или александријској, или јерусалимској? Ето, све су те цркве с нама

сагласне. Ако си ти дакле члан васељенске Цркве, онда буди у јединству с нама, да не би лутајући у изгнанству настрадао. - Блажени муж им мудро одговори: Христос Господ назва васељенском Црквом право и спасоносно исповедање вере. Зато и Петра назва блаженим што изрече такво исповедање, и обећа да на таквом исповедању сазида Цркву своју. И ја хоћу да чујем ваше вероисповедање, коме су пришле све цркве, како ви кажете. Јер не желим ни ја да се отпадим, ако је то вероисповедање добро. - Посланици му одговорише: Мада нисмо овлашћени да о томе с тобом говоримо, ипак ћемо рећи: ми говоримо да у Христу постоје два деловања због разлике природа, а једно деловање због сједињења двеју природа у једно лице. - А светитељ им рече: Кажете да се два деловања претворише у једно деловање због сједињења двеју природа у једно лице. На тај начин ви осим та два деловања уводите треће деловање, сливено. Не, одговорише они, него кажемо два деловања, а једно због сједињења. Светитељ рече: Ви сами себи сачињавате веру непостојану, и исповедате да је Бог без бића. Јер ако у једно деловање сливате два деловања због сједињења природа у једно лице, и опет у два деловања раздељујете једно деловање због разлике природа, онда неће

бити ни јединства ни двојства у деловањима, која се међусобно уклањају, и чине неделатним оно у чему борава, и потпуно непостојећим, немајући ни један покрет од природе, који се природи не може одузети или променити. Јер иначе природа би била лишена свога бића, немајући деловања по природи. То ја не могу да примим, нити научих од светих Отаца да тако исповедам веру. А ви имате власт, па изволите чинити што вам је воља. - Они пак, немајући шта да одговоре на то, рекоше му да онај који се не повињава њима мора бити стављен под анатему, и примити прописану за то смрт. Светитељ им кротко и смирено одговори: Оно што је Бог унапред благоволео о мени, то нека сада буде на славу светог имена Његовог.

Посланици онда отидоше и обавестише о овоме оне који их беху послали. И пошто се цар посаветова с патријархом (као оно некада Пилат с Јеврејима против Господа), осудише светог на прогонство у неки градић, звани Визија, у Тракији. Тако исто и ученика његовог Анастасија послаше на заточење у најудаљенију покрајину грчкога царства, у неко озлоглашено место Перверу. То исто урадише и са другим учеником преподобнога, оним Анастасијем из Рима, који написа ово Житије преподобног

Максима. Њега послаше у тракијски град Месемврију.

У исто то време би доведен у Цариград и блажени Мартин, папа римски. И пошто га ту много мучише, послаше га у Херсон у прогонство. Док још он беше у Цариграду, умре патријарх цариградски Павле. После Павла опет дође за патријарха гореспоменути Пир. А кад он после четири месеца умре, на престо патријаршкн ступи Петар[24], који се исто тако чврсто држаше монотелитске јереси и настојаше да придобије за себе и папу Евгенија I.

Пошто прође много дана, цар и патријарх Петар послаше код преподобног Максима угледне људе: Теодосија, епископа Кесарије Витинијске[25], и два патриција, Павла и Теодосија[26]. Послаше их, да преподобнога придобију за свога једномишљеника. Они су много и дуго говорили преподобноме, час ласкајући му, час претећи му, час испитујући га, а час питајући га. Присутан беше и визијски епископ. Епископ Теодосије упита преподобнога: Како живиш, господине аво Максиме? - Он одговори: Онако како је пре векова предзнао Господ и одредио да буде деловање мога живота, о коме Он промишља. - Упита га Теодосије: Шта дакле, зар Бог пре векова предзнаде и одреди дела свакога од нас?

- Светитељ одговори: Предзнаде Бог помисли наше, и речи, и дела, који су у нашој власти; а предодреди и одреди оно што има да нам се деси, и није у нашој власти него у Његовој божанској вољи. - Упита га епископ Теодосије: Шта је у нашој власти, а шта није? - Одговори свети Максим: Све то зна господин мој, само куша слугу свог. - Епископ на то рече: Уистини не разумем и не знам, и хоћу да се научим, каква разлика постоји између онога што је у нашој власти и онога што није у нашој власти. - Преподобни Максим одговори: У нашој су власти наша добра и зла дела, а нису у нашој власти наказања и казне које нас сналазе, или награде; јер ми немамо власти ни над болестима ни над здрављем, него само над узроцима њиховим, који болест изазивају, или здравље чувају. И као што је неуздржање узрок болести, а уздржање узрок доброга здравља, тако је и држање заповести Божјих узрок добијања царства небеског, а нарушавање заповести Божјих одводи у пакао огњени. - Упита га епископ: Зашто мучиш себе овим прогонством, чинећи дела која то заслужују? - Светитељ одговори: Молим Бога да, кажњавајући ме овом муком, опрости мени оно што сам учинио нарушавајући свете заповести Његове. - Епископ упита: Не дешавају ли се невоље

многима ради искушења? - Светитељ одговори: Светитељи бивају искушавани, да би се обелоданиле њихове тајне врлине, као што је то случај са Јовом и Јосифом. Јер Јов би кушан, да се покаже дотле непознато јунаштво његово; а на Јосифа насрну искушење, да би се обелоданила његова целомудреност и уздржање, који човека чине светим. И сваки од светитеља, који су макар и недобровољно страдали у овом свету страдали су зато, да невољама, које их по попуштењу Божјем сналазе, сатру гордог отступника - ђавола. Јер у сваком светитељу трпљење је дело искушења. - Епископ Теодосије рече: Заиста си добро и корисно рекао, и желео бих да о таквим стварима увек разговарам с тобом. Али, друга је ствар посреди, због које ја и ова господа, уважени патрицији, дођосмо до тебе, преваливши толики пут. Стога те молим, пристани на оно што ти предлажемо, и обрадуј целу васељену. - Светитељ одговори: А шта је то, господине? И ко сам ја, и откуда да мој пристанак на ваш предлог значи радост за целу васеллну? - Епископ рече: Тако ми истине Господа мог Исуса Христа, ово што ти ја и ова многоуважена господа патрицији кажемо, то чусмо из уста господина нашег патријарха и благочестивог цара. - Свети Максим рече: Реците ми онда, господо, шта желите, и шта

чусте. - Теодосије одговори: Патријарх и цар желе да преко нас сазнаду од тебе, због чега не држиш општење са цариградским престолом. - Максим одговори: Знате за новачења која потекоше од списка Кира, бившег патријарха александриског, о девет поглавља, које усвоји и потврди цариградски престо патријаршки, и друге промене и додатке и повреде светих Сабора, које починише првосвештеници византијске цркве: Сергије, Пир и Павле. Та новачења су позната свима црквама. И то је разлог што ја, слуга ваш, не одржавам општење са цариградском црквом. Нека се уклоне од Цркве саблазни, које уведоше поменути људи! Нека се уклоне са онима који су их увели! Нека се отстрани с пута камен спотицања, и ви пођете глатким путем Еванђеља, очишћеним од сваке јереси! И када будем видео да је црква цариградска онаква каква је раније била, тада ћу и ја бити према њој какав сам раније био, и обновићу општење с њом без икаквог потстицања од стране људи. А док у њој буду биле јеретичке саблазни, и архијереји - саблазнитељи, дотле ме никакве речи ни дела неће навести да са њима успоставим општење.

Епископ Теодосије га упита: Какво зло ми исповедамо, те се туђиш општења с нама? - Преподобни Максим одговори: Ваше је зло у

овоме: Ви говорите да је једно деловање Божанства и човечанства Спаситељевог. Но ако треба веровати светим Оцима који кажу, да је и природа једна у оних којих је деловање једно, онда ви исповедате Свету Тројицу не Тројицом него четворицом, као да је оваплоћење било саприродно Логосу, и отступи од сродне по човечанској природи истости коју има с нама и с Пречистом Дјевом Богородицом. Отступањем пак од сродне истости, начини се други састав, саприродан Логосу, као што је и Логос саприродан Оцу и Духу, и добија се тако не Тројица него четворица. И још: Када одузимате деловање, и тврдите да је једна воља Божанства и човечанства Христова, смањујете Му раздељивање добара. Јер ако свака природа нема своје властито деловање, онда и када хоће коме да чини добро, не може, јер јој је одузето чињење добра: без природног деловања и дејства ниједна ствар не може чинити што и деловати. Усто говорећи да и тело Христово има једну вољу у двома природама, ви исповедате да је оно по вољи саздаатељ свих векова и целокупне творевине заједно са Оцем и Сином и Светим Духом, а по природи саздано. Или тачније говорећи: по вољи тело је беспочетно (јер је воља Божја без почетка, као што и Божанство нема почетка), а по природи оно је новосаздано. Тако

пак исповедати, не само је безумно него је и безбожно. Јер ви не само кажете да је у Христу једна воља, него и да је та воља божанска. А божанској се вољи не може приписивати никакав почетак или крај, као ни самом Божанству. Исто тако и Христу, Господу одузимате сва чудеса и особине, помоћу којих се распознаје његово Божанство и човечанство, када законом и Типосом тврдите да у Њему нити је једна нити две воље или деловања. Није једна, јер раздељујете у две: нису две, јер их сливате у једну.

Говорећи им такве и многе друге ствари, као што о томе опширно пише ученик светитељев Анастасије, они почеше да увиђају своју заблуду. Рече му епископ: Прими царев Типос, не као поуздани догмат вере, него као решење спорних питања, јер је написан не као догмат него као решење. Свети Максим га упита: Ако Типос није догмат, који одређује да је у Господу нашем једна воља и једно деловање, зашто ме онда низашта предадoste варварима и незнабошцима? Због чега сам осуђен да боравим овде у Визији? и због чега су моји саслужитељи протерани, један у Перверу а други у Месемврију? - А када би споменут онај помесни сабор у Риму, сазван од блаженог папе Мартина ради анатемисања монотелита, епископ

Теодосије примети: Нема важности тај сабор, јер не би сазван по царском наређењу. - Преподобни одговори: Ако се сабори, који се држе, утврђују царским наредбама, онда нема православне вере. Погледај на саборе, који се по царским наредбама одржаше, а на којима богохулно прогласише за догмат да Бог Син није једносуштан са Богом Оцем: први у Тиру, други у Антиохији, трећи у Селевкији, четврти у Цариграду под аријанцем Евдоксијем, пети у Nikeји, шести у Сирмији, а много касније седми у Ефесу под претседништвом Диоскора, - сви се ти сабори одржаше по царским наређењима. Али су сви одбачени, и анатеми предани, јер на њима беху донесени безбожни и богопротивни догмати. Зашто не одбацујете онај сабор који одлучи Павла Самосатског, и предаде га анатеми? А тај сабор беше под Дионисијем, папом римским, и Дионисијем Александријским, и Григоријем Чудотворцем, који и председаваше овоме сабору. И овај сабор одржа се без царске наредбе, па ипак је чврст и неодбаљив. Црква Православна признаје за истините и свете оне саборе, који показаше да су њени истинити догмати истинити. И као што твоја преосвећеност зна, и друге томе учи: канони заиста наређују да се у свакој хришћанској земљи два пута годишње држе помесни сабори

ради заштите спасоносне вере наше и ради исправљања оних којима је потребно исправљење. А канони и не спомињу царске наредбе.

После дугог разговора и расправљања, богомудра и богоглагољива уста преподобног Максима, и његов језик Духом Светим кретан, победише противнике. И сеђаху они дуго ћутећи, погњурене главе и оборених очију. Затим их обузе умилење, и они стадоше плакати. И уставши поклонише се светитељу, нашто им он такође одговори поклоном. И пошто сатворише молитву, они с радошћу приступише православном вероисповедању Максимовом, и с радошћу га примише. И обећаше да ће и они тако веровати и исповедати као и он, и да ће и самог цара привести Православљу. Да би све то потврдили, они целиваше свето Еванђеље и часни Крст и свету икону Спаситеља и Пресвете Богородице. После тога дуго разговараху о корисним стварима, па се опростише целивавши један другог. И онда се епископ Теодосије са патрицијима врати у Византију.

Када обавестише цара о свему што су разговарали и урадили, разљути се цар страшно. И догоди се то, да се епископ Теодосије и оба патриција, бојећи се царевог гнева, поново вратише у јерес. И Павле патриције би наново

послат у Визију, да отуда доведе у Цариград преподобног Максима али са чашћу. А кад би доведен, дадоше му да живи у манастиру светог Теодора[27].

Сутрадан посла цар код преподобнога два патриција, Епифанија и Троила. Праћени многим високим достојанственицима, војском и слутама, они дођоше с охолошћу и са славом светском.

Дође с њима и гореспоменути епископ Теодосије. Овога преподобни Максим очекиваше. А очекиваше и да испуни обећање: да не само он православно верује, него да и цара, и друге приведе Православљу. Али он слага, угађајући више земаљском цару и сујетном свету, него небеском Цару и његовој светој Цркви. Пошто сви поседаше, натераше и преподобног да седне. Тада патриције Троил поведе разговор, говорећи: Господар васељене, цар, посла нас к теби, да разговарамо о ономе што је корисно по његово царство, Богом утврђено. Али нам најпре кажи, да ли ћеш испунити оно што се наређује или не? Одговори свети Максим: Да најпре чујем, господине шта ми наређује његово величанство, па ћу одговорити шта треба. Јер како могу одговорити на оно што ми није познато? А Троил настојаваше на том, говорећи: Нећемо ти казати

шта доносимо, док нам кајпре не кажеш да ли ћеш се повинити цару. Видећи да упорно настојавају, и суровим речима изнуђују одговор од њега преподобни одговори: Пошто ви нећете да кажете мени, служи своме, шта господар наш цар жели, онда ево мог одговора пред самим Богом и Анђелима његовим, и пред свима вама: Радо пристајем на све што ми цар нареди, ако то није противно Богу и не шкоди вечном спасењу душе. - Чим то светитељ рече, патриције Троил устаде да иде, говорећи: Ја одлазим, јер видим, да овај неће испунити вољу цареву. - А присутни људи ускомешаше се и настаде граја. Тада епископ Теодосије обрати им се речима: Реците му најпре шта цар наређује, па ћете дознати његов одговор, јер не доликује да отидете не казавши му ништа, нити што чувши од њега. - Онда патриције Епифаније рече преподобноме: Цар ти преко нас поручује и каже ово: Пошто цео Исток и они на Западу, наши противници и расколници, гледају у тебе, и због тебе се буне, не желећи да се сједине с нама у вери, нека Господ омекша твоје срце умилењем, да нам се придружиш, усвојивши Типос који смо ми саставили. А ми ћемо те примити с љубављу, и са великим почастима и славом увешћемо те у велику цркву, и поставити поред нас, где по обичају стоје цареви, и

причестити се заједно с тобом пречистим и животворним Тајнама Тела и Крви Христове. Назваћемо те и оцем нашим, и биће радост не само у нашем христољубивом граду, него и по целој васељени. Јер смо ми тврдо убеђени: ако ти приђеш овој светој цариградској цркви, пристаће уз нас сви који се због тебе и због учења твог отргоше од нас.

Свети ава Максим, обраћајући се епископу Теодосију, рече са сузама: Све нас чека велики Дан судни, владико. Ти знаш шта уговорисмо и утврдисмо пред светим Еванђељем и животворним Крстом и светом иконом Спаситеља нашег Исуса Христа и Пресвете Мајке Његове, Пречисте Богородице и Приснодјеве Марије. - Епископ обори очи, и одговори кротно: Шта могу да радим, када се благочестивом цару друкчије хоће? - Ава Максим рече: Зашто си онда ти, и они што с тобом беху, целивао свето Еванђеље за потврду, када у вас није била чврста намера да у дело приведете оно што говорите? Заиста ме све Небеске Силе неће наговорити да учиним оно што цар захтева. Јер какав ћу изговор навести, не кажем Богу, него самој савести својој, ако се због славе и поштовања људског, које су уствари ништа, одрекнем праве вере која спасава оне који је љубе?

Када то светитељ рече, скочише сви, бесни од љутине, и нагрнуше на њега, и стадоше га не само речима грдити него и рукама ударати. Јер, зграбивши га, они га бијаху, гураху, одело му кидаху, тамо и овамо вуцијаху, ногама ритаху и гажаху, и сваки се труђаше да га удари. И сигурно би га убили, да то није спречно епископ Теодосије, и умирио их. И када престадоше да га туку, они га стадоше пљувати, и попљуваше свега човека Божјег од главе до ногу, и просто заудараху гадне пљувачке њихове, којима беше сва одећа његова убрљана. А епископ им рече: Ово није требало да се деси, него је требало чути његов одговор, и обавестити цара. Јер друкчије се суде ствари које подлеже канонима. - И једва их усаветова епископ, да се стишају и седну. И тако седоше, пошто безбројне поруге и неисказане увреде сручише на светитеља.

Онда патриције Епифаније, дишући јарошћу, врло сурово рече светитељу: Кажи нам, зли старче, демонијаче, зашто си оно рекао? Сматраш ли за јеретике нас, и град наш, и цара Нашег? Ми смо несумњиво бољи од тебе Хришћани и православци; и исповедамо да Господ наш Исус Христос има божанску и човечанску вољу, и душу разумну. Јер свака природа, која има ум, несумњиво од природе своје има и вољу и деловање, пошто је животу

својствен покрет а уму је својствена воља. И знамо да Господ има власт хтења не само Божанством него и човечанством; нарочито не одбацујемо његове две воље и два деловања. - Одговори Ава Максим: Ако тако верујете, као што учи Црква Божја и као што доликује разумним бићима, зашто ме онда приморавате да усвојим Типос који потпуно одбацује све што ви сада говорите? - Епифаније рече: То је учињено, да би тешке ствари постале разумљиве, како не би они префињени изрази нашкодили људима. - Ава Максим рече: Напротив, сваки се човек освећује исповедањем вере. - Патриције Троил прозбори: Типос не одбацује две воље у Христу, већ наређује да сви преко тога прелазе ћутке. - Ава Максим одговори: Прећутати реч, то значи одбацити је. Јер Дух Свети каже преко пророка: Не постоје говори нити речи, где се не чује глас њихов (Пс. 18, 4). Због тога, ако се нека реч не изговори, она уопште не постоји. - Троил рече: Имај у срцу свом што хоћеш, нико ти не брани. - Одговори свети Максим: Но Бог свих није ограничио спасење само на срце човеково, рекавши: Ко се одрече мене пред људима, одрећи ћу се и ја њега пред Оцем својим који је на небесима (Мт. 10, 32). И божанствени апостол учи, говорећи: Јер се срцем верује за правду, а устима се исповеда

за спасење (Рм. 10, 10). Кад дакле Бог, и Божји пророци, и апостоли наређују да се тајна вере исповеда речима и гласом, што доноси спасење целоме свету, онда није корисно налагати да се то вероисповедање покрива ћутањем, да се не би умањивало спасење људима. - А Епифаније разјарено упита: Јеси ли потписао Сабор у Риму? - Светитељ одговори: Потписао сам. - Епифаније упита: А како си се усудио да потпишеш и анатемишеш оне који тако исповедају, као што приличи разумним бићима и као што учи весељенска Црква? Заиста ћемо те по сопственој пресуди одвести у град, и извести везана на трг, па ћемо позвати скитнице и блуднице, и сав народ, да те сви бију по лицу и пљују ти у уста. - На ово светитељ одговори: Нека буде као што кажеш. Ми нисмо анатемисали оне који исповедају две природе, из којих се састоји Господ наш, и две природне воље и два деловања, који доликују свакој природи и Христу Господу, који је божанском природом истинити Бог, и човечанском природом истинити човек. Стога прочитај господине књижицу у којој је изложен рад онога Сабора, и ако нађеш оно што малочас рече, чините са мношћем што вам драго. Јер ја и моји саслужитељи, и сви који су потписали, анатемисали смо оне који као Арије и

Аполинарије говоре да у Господу постоји једна воља и једно деловање, и не исповедају да је Господ наш и Бог по обема природама, од којих и у којима постоји, и има власт хтења и деловања, којима извршује наше спасење.

А Епифанијеви пријатељи, и остали који беху дошли са тим патрицијама, говораху међу собом: Ако овога и даље будемо слушали, онда нећемо ни јести ни пити. Но хајдемо да обедујемо, а потом да идемо и обавестимо цара и патријарха о ономе што чусмо. Јер овај бедник, као што видимо, предаде себе Сатани. - И уставши, одоше да обедују. А беше предпразништво Крстовдана, и приближаваше се време свеноћног бдења. Они дакле обедоваше, и отидоше у град разјарени.

Сутрадан рано дође код преподобног Максима патриције Теодосије, и одузе светитељу све књиге које имађаше, понављајући цареве речи: Ниси хтео почести, онда иди у прогонство, које си заслужио. - И предаде га војницима. Они га најпре одведоше у Селемврију, где се задржаше два дана. За то време један од тих војника пусти глас међу народ у Селемврији, да су војници довели неког старог инока који хули Пречисту Богородицу. А војвода онда дозво највиђеније клирике града Селемврије: презвитере, ђаконе и чесне иноке, па их посла

код блаженог Максима да га испитају, да ли је истина, како се прича о њему, да он хули Божју Мајку. Кад они дођоше код њега, преподобни устаде и поклони им се до земље, честујући чесна лица њихова. Исто тако се и они поклонише светитељу, па поседаше сви. Тада један између њих врло уважени старац, обрати се светитељу са великом кротошћу и поштовањем: Оче, пошто нас неки саблазнише поводом твоје светиње, причајући као да ти не признајеш Богородицом госпођу нашу Пречисту Дјеву Богородицу, то те заклињем Пресветом Саприродном Тројицом, да нам кажеш истину, и тако уклониш саблазан из душа наших, како се не бисмо огрешили, саблажњавајући се о тебе без разлога. - А преподобни Максим се распростре крстолико по земљи, и онда уставши и подигнувши руке к небу, изјави громко са сузама: Ко не исповеда Госпођу нашу свехвалну, свесвету, свебеспрекорну, и пречаснију од свих Умних Природа, да је заиста по природи Мајка Бога, који је створио небо и земљу, море и све што је у њима, нека буде проклет од Оца и Сина и Светога Духа, саприродне и натприродне Тројице, и од свих Небеских Сила, и од лика светих Апостола и Пророка и бескрајног мноштва Мученика, и од свакога духа праведнога који је у вери скончао, сада и свагда

и кроза све векове! - Чувши то, сви се расплакаше, и благословише га говорећи: Бог нека те укрепи, оче, и нека те удостоји да без сметње довршиш подвиг свој!

Слегаше се ту и многи војници, да чују и поуче се разговором који оци вођаху између себе. А неко од домаћих војводиних видећи где се слеже војска, и с поштовањем слуша речи светитељеве, и негодује против прогонства његовог, нареди да преподобнога одмах воде одатле две стадије далеко, док се не спреме они који ће га одвести у Перверу на заточење. Клирици пак, покренути божанском љубављу, прођоше пешице са светитељем те две стадије, пратећи га. И када дођоше војници који су имали да га воде у изгнанство, клирици они на рукама однесоше светитеља и посадише га на коња. И грлећи га плачући, опростише се с њим, и вратише се у град свој. А светитеља одведоше у Перверу, и тамо бацише у тамницу.

Пошто прође много времена[28], цар опет посла, те из заточења доведоше у Цариград преподобног Максима и оба његова ученика. Кад лађа стиже у град, на заласку сунца, дођоше два заповедника са десетином стражара, па сужње изведоше из лађе наге и босе, раздвојише их, и сваког посебно чуваху. А после неколико дана одведоше их у цареву палату. Оба ученика

оставише напољу под стражом, а старца уведоше унутра. Тамо беше на окупу Сенат без цара, и много угледних људи. И изведоше преподобнога на средину. Тада га ризничар љутито упита: Јеси ли хришћанин? Старац одговори: Благодаћу Христа Бога свих - хришћанин сам. А ризничар, сав бесан, повика: Неистину говориш! Светитељ одговори: Ти кажеш да ја нисам хришћанин, али Бог каже да ја јесам хришћанин, и остајем то непоколебљиво. Ризничар га упита: Ако си хришћанин, зашто онда мрзиш цара? Светитељ одговори: Откуд то знаш, када је мржња скривено расположење душе, као и љубав? Ризничар рече: По ономе што радиш, свима је постало јасно да ти мрзиш и цара и царстао његово. Јер си ти предао Сараценима Египат, и Александрију, и Пентапољ, и Триполис, и Африку. Свети Максим га упита: Какве доказе имате за то? - Онда уведоше неког Јована, који је некада био у телесној гарди Петровој, када је Петар био војвода у Нумидији афричкој. И тај Јован изјави: Пре двадесет и две године, дед господара нашег цара нареди блаженом Петру, да крене са војском у Египат против Сарацена. Петар, пак верујући у свему теби као слуги Божјем, написа писмо теби, тражећи од тебе савет. А ти му одговори да није богоугодно

помагати Ираклијево царовање и његове наследнике. Светитељ му рече: Ако истину говориш, и имаш Петрово писмо упућено мени и мој одговор њему, покажи их нека се прочитају, и ја ћу добити заслужену казну по закону. Јован одговори: Ја немам ваше писмо, нити знам да ли сте писали један другоме, но то се у оно време причало по војничким касарнама. Светитељ упита: Када се то говорило међу толиким војницима, како се ти једини нађе да ме клеветаш поводом тога? Јеси ли ме икада видео, или ја тебе? Јован одговори: Никада те видео нисам. Обраћајући се онда Сенату, светитељ рече: Је ли праведно доводити овакве клеветнике као сведоке, сами судите. Јер каквим судом судите, судиће вам се, и каквом мером мерите, мериће вам Бог, праведни судија над судијама (Мт. 7, 2).

Онда доведоше Сергија Магуда, и он изјави: Ово је већ девета година како ми је блажени ава Тома, дошавши из Рима, причао ово: Преко мене папа Теодор поручи Григорију, патрицију западних земаља, који се беше одметнуо од грчкога царства, да се не плаши грчке силе, јер слуга Божји, ава Максим, виде овакав сан: На небу, и на истоку и на западу беше мноштво Анђела: Анђели што беху на истоку кликтаху: Константине августе, ти ћеш победити! они што

беху на западу викаху: Григорије августе, ти ћеш победити! и глас источних беше јаснији од гласа западних. - Када то Магуд рече, ризничар повика према светитељу: Гле, Бог те посла у овај град да будеш спаљен? А светитељ рече: Благодарим Бога што вољне грехе моје очишћује невољним казнама. Тешко свету од саблазни, јер је потребно да дођу саблазни; али тешко ономе човеку кроз кога долази саблазан (Мт. 18, 7). Није требало такве лажи говорити пред хришћанима, нити треба да остану некажњени они који говоре и раде угађајући људима, који данас јесу а сутра их већ нема. Ово је требало говорити у оно време када је Григорије био у животу. И праведно би било да је овде доведен патриције Петар, и ава Тома, и блажени папа Теодор. И ја бих пред свима упитао патриција Петра: Реци господине патриције, јеси ли ми икад писао о ономе о чему сведочи твој телесни гардист, или ја теби? Слично бих рекао и блаженом папи: Реци владико, јесам ли ти икада причао сан? И ако би ме папа и изобличио за сан, то би ипак била његова кривица, а не моја. Јер снови нису ствар слободне воље, а закон суди само за оне ствари који потичу од слободне воље.

Још изношаху и друге клевете и неосноване оптужбе против невиног и светог мужа;

нарочито о томе како су тобож он и његов ученик у Риму грдили цара. Но све те клевете светитељ у незлобивости својој обеснажи смиреним, мудрим и богонадахнутим речима, и доказа своју невиност. Затим уведен би засебно и ученик Анастасије. И примораваху га да рекне коју рђаву реч о своме учитељу. И када он не пристаде да праведника клевета, они га жестоко тукоше песницама по устима. После тога сваког посебно одведоше у тамницу и затворише.

Сутрадан увече дођоше код преподобнога Троил патриције и Сергије Еуфраћанин, начелник царске трпезе. Пошто седоше, и наредише светитељу да седне, они га упиташе: Реци нам, господине аво, какве си разговоре водио с Пиром у Африци и у Риму? и каквим си га разлозима убедио, те је проклео свој властити догмат а усвојио твој? Светитељ одговори: Да су ми овде моје књиге, у којима сам изложио моје разговоре и расправљања с Пиром, ја бих вам то подробно изнео. Али, пошто су ми књиге одузете, ја ћу вам то изложити, уколико се сећам. И изложи им светитељ, уколико се сећао. А додаде и ово: Ја никаквог свог властитог догмата немам, већ општи весељенске Цркве. Јер ја нисам унео ниједну нову реч, која би се називала мојим догматом. Онда га запиташе: Не општиш ли са цариградским престолом?

Светитељ одговори: Не општим. Упиташе га: Зашто? Светитељ одговори: Зато што представници овога престола одбацише Четири Света Сабора преко Девет Поглавља, састављених у Александрији, и затим преко Изложења написаног патријархом Сергијем у овом граду, и недавно преко Типоса. И оно што преко Изложења догматизираше, то Типосом одбацише, и себе саме толико пута проклеше и разорише. Стога они који су сами од себе проклети, и од помесног у Риму сабора одлучени, и туђи свештенству, какве Тајне могу вршити? И какав Дух силази на оне које такви рукополажу?

Упиташе га: Шта дакле, ти се једини спасаваш, а сви остали пропадају? Одговори им светитељ: Када се у Вавилону сви људи клањаху златном телету, света три Младића никога не осудише на погибао, јер не гледаху на туђа дела, него само на себе, да не би отпали од истините вере. Тако исто и Данило, бачен у јаму, не осуди оне који се не молише Богу по наређењу Даријевом, него мишљаше на себе и стараше се о себи, и вољаше умрети него сагрешити Богу и бити убијен од своје савести због нарушења Божјег закона. Не дао стога Бог ни мени, да кога судим, или говорим како ћу се само ја спасти. А колико могу готов сам умрети него савест своју

смутити, сагрешивши ма чиме против православне вере. Они га упиташе: А шта ћеш радити, када се Римљани сједине са Византијцима? Јер јуче стигоше из Рима два преговарача, и сутра у недељу причестиће се са патријархом Пречистим Тајнама[29]. Преподобни одговори: Макар се сва весељена стала причешћивати с патријархом, ја се нећу причестити с њим. Јер знам да Дух Свети, преко апостола Павла, и Анђеле предаје анатеми, ако би другачије објавили Еванђеље, уносећн што ново (Гал. 1, 8). - Они га упиташе: Да ли је неизоставно потребно исповедати у Христу две воље и два деловања? Светитељ одговори: Неизоставно је потребно, пошто желимо да благоверје поштујемо истином, јер ниједно биће не може остати без природног деловања. Свети оци јасно говоре да никаква природа не може бити нити се познавати без својственог јој деловања. Ако дакле нема такве природе и ако се природа не познаје без деловања, како се онда може познати да је Христос по природи заиста Бог и човек? Тада они рекоше: Знамо да је заиста тако, али не ожалашћуј цара, који састави онај Типос, не да ишта одузме од онога по чему се Христос познаје, него ради умирења, да мир заведе у цркви, наређујући да се ћути о оним стварима које стварају несугласице. А

човек Божји, бацивши се на земљу, одговори са сузама: Нека се добри и богољубиви цар не љути на моју ништавност, јер не могу да гневим Бога, прећуткујући оно што Он нареди да се казује и исповеда. Јер када је, по божанственом апостолу, Он тај који постави у Цркви прво апостоле, друго пророке, треће учитеље, онда преко њих Он сам говори (1 Кор. 12, 28). И цело Свето Писмо Старог и Новог Завета, и свети учитељи и Сабори уче нас да знамо ово: Да оваплоћени Христос Исус Господ и Бог наш има силу хтети и делати и Божанством и човечанством. Јер Му ништа не недостаје од оног чиме се распознаје као Бог, и од онога чиме се распознаје као човек, осим греха. Ако је пак савршен по обојима, и ничега није лишен, онда сву тајну Његовог очовечења срамоти и унакажује онај који не исповеда да је Он биће које има одговарајућа долична својства обеју природа, од којих, и у којима, и кроз која Он јесте.

То и многе друге ствари изрече светитељ. Његови посетиоци похвалише његову мудрост, и не могаху му ништа приговорити. Тада господин Сергије рече: Аво, свима пада тешко то што многи, гледајући на тебе, прекидају општење са Византијском црквом. Светитељ упита: Има ли кога, који би изјавио да сам му ја заповедио да

не општи са Византијском црквом? Одговори господин Сергије: Сама чињеница да ти не општиш, врло многе одвраћа од општења. На то им човек Божји рече: Ништа није теже и жалосније него када човека изобличава сама савест његова; и нема веће слободе него када човека не кори савест његова.

Затим Троил указа на то, да је на целом Западу царев Типос анатемисан, па упита светитеља: Је ли лепо да се извргава порузи спис благочестивог цара нашег? Светитељ одговори: Нека Бог опрости онима који усаветоваше цара господара да напише Типос, и онима који пристадоше на Типос. Троил упита: Ко усаветова, и ко пристаде? Преподобни одговори: Претставници Цркве усаветоваше, а великаши пристадоше. И тако се смрад рана сручи на невиног и од сваке јереси далеког. Но ви саветујте цару да се угледа на блажене успомене деда свог, цара Ираклија. Јер он када сазнаде да многи оци Изложење његово не примају, и изобличавају, и одбацују јерес што је у њему, очисти се од те мрље, пославши на све стране своја писма у којима је објавио да Изложење није његово већ бившег патријарха Сергија. Нека и овај цар поступи тако, па ће бити слободан од сваке мрље. А они ћутаху дуго, машући главама. А затим рекоше: Све је то

незгодно, нити може тако бити, као што говориш, аво. - И после дугог разговора, опростише се с њим, и одоше.

После недељу дана у другу суботу одведоше у царску палату светог Максима и оба Анастасија, његове ученике, ради испитивања. И најпре би уведен први његов ученик Анастасије, док другог Анастасија, оног из Рима, оставише напољу. Анастасија уведоше у дворану где су већ седели са Сенатом два патријарха: Тома, ондашњи патријарх цариградски, и неки други. Утом уђоше и клеветници, који многе лажи изрекоше против преподобног Максима. И мољаху Анастасија да изјави да је све истина што клеветници говоре. Али он веома смело изобличи њихове лажи, мушки говорећи пред патријарсима и Сенатом. А када га упиташе, да ли је он анатемисао царев Типос он одговори: Не само да сам га анатемисао, већ сам и књижицу против њега написао. Упиташе га великаши: Шта дакле, зар нећеш изјавити да си зло учинио? Он одговори: Не дао Бог, да речем да сам зло учинио, када сам учинио оно што је по црквеним правилима добро. - Затим га испитиваху и за многе друге ствари. И пошто одговори како му Бог помагаше, изведоше га из дворане.

Онда уведоше старца преподобног Максима. И патриције Троил му рече: Пази аво, говори истину, и Бог ће се смиловати на тебе. Јер када те по закону испитамо, нађемо ли да је истинита једна од ових оптужби што су против тебе изнесене, бићеш по закону стављен на муке. Старац одговори: Рекох већ, и опет кажем, ниједна од тих оптужби не може бити истинита, као што Сатана не може бити Богом. Но пошто Сатана није Бог, нити може бити, јер је отступник, тако и оптужбе те не могу бити истините, јер су лажне. Ипак, што хоћете да чините хајде чините. Ја се не бојим мука, пошто благочестиво поштујем Бога. Троил га упита: Зар ниси анатемисао Типос? Старац одговори: рекох већ не једанпут да сам га анатемисао. Троил рече: Ако си анатемисао Типос, онда си и цара. Преподобни одговори: Ја цара нисам анатемисао, него спис туђ православној и црквеној вери.

Троил упита: Где си анатемисао? Свети Максим одговори: На помесном сабору у Риму, у цркви Спаситеља и Пресвете Богородице. Тада га упита епарх: Јеси ли у заједници са овом црквом, или не? Светитељ одговори: Нисам у заједници. Епарх упита: Зашто? Светитељ одговори: Зато што је одбацила православне Саборе. Епарх му рече: Ако је наша црква

одбацила Саборе, како се они онда налазе у календарском диптиху[30]. Светитељ одговори: Каква је корист од имена њихових и спомињања, када су догмати њихови одбачени? Епарх упита: Можеш ли јавно показати, да је садашња црква одбацила догмате пређашњих светих Сабора? Старац одговори: Ако изволите могу вам показати.

Пошто настаде тишина, упита преподобнога ризничар: Зашто Римљане волиш, а Грке мрзиш? Светитељ одговори: Од Бога имамо заповест, да никога не мрзимо. Римљане волим, јер су ми једноверни; Грке волим, јер су истога језика са мном. Ризничар упита: Колико ти је година? Светитељ одговори: Седамдесет и пет. Овај га упита: Колико је година с тобом твој ученик? Светитељ одговори: Тридесет и седам. Тада неки клирик довикну: Нека ти Бог плати за оно што си учинио блаженом Пиру. А светитељ не одговори ништа томе клирику.

Ислеђење је дуго трајало, и многа су питања била постављена, но два присутна патријарха ни речи не рекоше. А када се реч о сабору у Риму отеже, неки Демостен викну: Није важан био тај сабор, јер га је сазвао збачени папа Мартин. Одговори му човек Божји Максим: Није папа Мартин збачен, него је гођење поднео. - Затим удаљише светитеља из дворане, и договараху се

шта да раде с њим. И договорише се нечовечни мучитељи, да му тобож човекољубиво опросте живот, али да га ставе на муке страшније од смрти. И предадоше га у руке градском епарху.

Епарх узе преподобног Максима и његове ученике, и одведе их у претор[31]. Тамо најпре свукоше светог старца, и повалише га на земљу, па га, по епарховом наређењу, страшно тукоше opakим жилама. Безакони мучитељ не поштеде старост његову, нити се постиде угледа његовог, нити би тронут видевши тело његово измождено од испосничких подвига. И светитељ би тако свирепо бијен, да се земља зали крвљу његовом, и отпадаху парчад тела његова, и не остаде ниједно место на телу његовом да не би претворено у рану. Затим се тај свирепи звер бесно окоми на ученике преподобнога, те и њих обојицу изби исто тако. А када их бијаху, мучитељ викаше: Такве патње заслужују они који се не покоравају царским наредбама, и остају упорни. И тако их, једва живе, вргоше у тамницу.

Сутрадан опет доведоше у претор светог и преподобног мужа са првим учеником његовим Анастасијем. Свети старац беше једва жив, сав у ранама. Био је то дирљив призор гледати чесног старца, светог подвижника, богоглагољивог учитеља, богослова исповедника - свега

окрвављеног, љутим ранама покривеног од главе до ногу. Али то не дирну тврдокорне, него га подвргоше још страшнијим мукама: немилосрдно му из корена ишчупаше богоглагољиви језик, који је точио реке премудрих учења и потапао јеретичка мудровања. То урадише, да би ућуткали богословска уста. То исто урадише и првом ученику његовом Анастасију. Па их опет вргоше у тамницу. Али Господ Христос, који је некада учинио да одојчад славе свето име његово и да неми проговори, учини те и ове верне и истинске слуге његове: преподобни Максим Исповедник и Мученик, и преподобни Анастасије његов ученик, стадоше говорити и без језика, и то боље и јасније него пре но што им ишчупаше језике. А када за то сазнадоше бедни јеретици, о како се постидеше! и усто сиљном завишћу испунише: десну руку преподобноме ножем и маљем отсекоше, и на земљу бацише. Па то исто учинише и његовом ученику, светом Анастасију, одрезавши му руку. А другог ученика Анастасија из Рима, поштедеше, зато што је некада био писар код цара.

Затим преподобног Максима са учеником његовим изведоше из претора, и вукоше их по целој тргу исмевајући их и показујући свему

народу њихове ишчупане језике и отсечене руке. Притом дераху се и викаху на сав глас. После таког нечовечног мучења и бестидног исмевања, сву тројицу послаше сваког посебно у прогонство у најзабаченије покрајине. Послаше их без ичега, без хране и одеа, голе и босе. И они многе муке и невоље видеше на путу. Преподобни Максим, тешко болестан, није могао ни да се вози нити да јаше, него војници начинише носиљку као постељу, положишс на њу тешко болесног старца, и са великим мукама га једва однесоше у место заточења. То место беше у земљи Скита, под Кавказом, град Схимар. И ту га вргоше у тамницу. А преподобни Анастасије, ученик његов, коме као и њему ишчупаше језик и отсекоше руку, на путу умре својим многонапаћеним и тешко оболелим телом, а света душа његова пређе ка Богу у живот бесмртни.

У том заточењу преподобни Максим проведе још неко време међу живима, али у великим патњама. Закључан у тамници, он ни од кога није имао никакве услуге у старости својој, нити ичије човекољубиво сажаљење. А када Господ усхте да учини крај његовим патњама и мукама, и да га из тамнице изведе у безгранична пространства и вечну радост Небеског Царства, Он га претходно утеши на земљи једним

божанским виђењем, којим му објави дан и час кончине његове. То великом радошћу испуни блаженог страдалца. И ма да је свагда био готов на одлазак из овог света, он се ипак стаде нарочито припремати. И кад дође жељени дан и час, он с радошћу предаде душу своју у руке Христу Богу, кога од младости заволе, и за кога толико пострада. Тако исповедник Христов и мученик пређе из овог света, 13. августа 662 године, и уђе у радост Господа свог. И би сахрањен у том граду.

После светитељеве сахране, појавише се на гробу његовом три свеће, које су чудесно гореле пламеном неисказаног блеска, и осветљавале оно место. Јер он који је за живота свог био светлост свету, не престаде светлети ни по престављењу свом. И сада светли примером врлинског и многострадалног живота свог и велике ревности за Бога. А те три свеће што тада беху виђенс на његовом гробу, беху очигледан знак да је такав угодник Пресвете Тројице настањен у незалазној светлости у Царству Божјем, где са праведницима сија као сунце, наслађујући се созерцањем Тројичне Светлости.

По престављењу преподобног Максима остаде у животу, у посебном заточењу други ученик његов, Анастасије из Рима, који потом подробно и опширно описа живот и подвиге и страдања

оца и учитеља свог. Овде је то житије изложено укратко, колико је потребно за нашу духовну корист, ради прослављања Бога, слављеног у светима, Оца и Сина и Светога Духа, коме и од нас грешних нека је част и слава и поклоњење, сада и увек и кроза све векове, амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Свети Максим родио се око 580. године.
2. Цар Ираклије ступио на престо 610. г. и царовао до 641. г.
3. То беше око 613 - 614. г. Хрисопољ се налазио на супротној страни Цариграда преко Босфорског мореуза (сада се назива Скутари), близу Халкидона.
4. Монотелитска и моноенергетска јерес појавила се почетком седмога века и била је продужење монофизитске јереси. Монотелити су признавали у Христу једну вољу и једно дејство (енергију): Божанску вољу и Божанско дејство. На тај начин они су кварили догмат очовечења Бога Слова. По православном учењу, воља је припадљеност природе а не лица (лице само употребљава вољу која се налази у природи, тј. лице покреће и ставља у дејство вољу природе). Стога је и Господ Исус Христос, као по

природи Бог и по природи човек, имао и Божанску и човечанску вољу. Без човечанске воље он не би био савршеним по природи човеком.

5. Сергије био патријархом цариградским од 634 до 639 године.
6. Кир држао патријаршиску столицу у Александрији од 630 до 640 г.
7. Св. Софроније - патријарх јерусалимски од 634 до 638 године.
8. Хонорије беше епископ римски од 625 до 638 год. Да он беше заиста уз монотелитску јерес види се и из његова два писма упућена патријарху Сергију, као и из тога што је Хонорија као јеретика осудио и анатемисао Шести Васељ. Сабор (680-1 г.), а за њим и Трулски (692. г.) и Седми Васељенски (787. г.). Случај папе Хонорија најбоље показује да је римски папа погрешив и преварљив у питањима вере.
9. Ово Изложење вере издато је у виду едикта, или указа; као такво било је обавезно за све; оно је забрањивало да се воде спорови о једној или двома вољама у Христу, али је у исто време проглашавало да је учење о једној вољи правилно. Но и после тога спорови су узнемиравали Цркву на Истоку.

10. Пир наследи Сергија у 639. год. На сабору који он сазва Ектесис Сергијев би одобрен, и Пир настави ревносно штитити јерес.
11. Северин - папа римски од 638 до 640 године.
12. Папа Јован IV држао римску столицу од 640 до 642 године.
13. Константин III био византијским царем у 641. години.
14. Народно мњење сматрало је да је и патријарх Пир учествовао са Мартином у тровању цара Константина. Бојећи се народног гнева, Пир побеже 641. год. у Северну Африку и остави патријаршки престо. До 650. год. он живљаше спочетка у Африци. а затим у Риму и Равени.
15. Констанс II царовао од 641-668, а Константин IV Погонат - од 668 до 685 године.
16. Павле II држао патријаршијски престо у Цариграду од 641 до 654 г.
17. Патрицијима су се у Грчкоримској империји често називали управитељи покрајина; но тако су се називали и људи високог порекла уопште. Патриције Григорије био је управитељ Картагене и нешто касније, око 646 г. он се побуни

против цара, но без икаквог учешћа св. Максима у свему томе. Картагена се налазила на североистоку од Туниса.

Картагена је основана око 860 године пре Христа Дидоном, царицом Тирском. Године 148 пре Христа Картагена би подвлашћена Римској царевини.

18. То је било у јулу 645 године.

19. То је било 648 године.

20. Свети Максим је допутовао у Рим крајем 647 године пошто је претходно био на Сицилији, око 646-7 године, где је тамошњим епископима изложио православну веру. У Риму св. Максим проживе до 653 године у једном тамошњем грчком манастиру.

21. То беше Латерански сабор од 5-13 октобра 649 г.

22. Свети папа Мартин био је ухваћен 653 год.; а у Херсону је скончао 16 септембра 655 године, уморен глађу.

23. То би септембра 653 год.

24. Петар управљао цариградском патријаршијом од 655 до 666 год.

25. Витинија се граничила на северу Црним Морем, на западу Мизијом, на југу Фригијом и Галатијом, на истоку Пафлагонњом. Сада она заузима северни део Анатолије.

26. Ово би друго суђење св. Максиму у августу и септембру 656 год.
27. То је било год. 656. - Манастир великомуч. Теодора налазио се У предграђу Цариграда.
28. Наиме: око пет година. Ово последње суђење св. Максиму би 662. године.
29. Мисли се на успостављање мира између монотелитског патријарха Петра и компромисног папе Виталија, који би изабран 657 год.
30. Диптих значи поменик. То су биле две спојене таблице, на којима су се писала имена живих и покојних, а онда била помињана на св. Литургији.

